

Duits in het gedrang?

**De analyse van Duits als (tweede)
moderne vreemde taal in de
bestaande en herziene
kwalificatiedossiers van
het mbo**

Managementsamenvatting

KBA, september 2013

Inleiding

Signalen uit het veld wijzen op een 'dreigende marginalisering' van het onderwijs in de Duitse taal en cultuur in het mbo. Deskundigen uit de praktijk geven te kennen dat reeds enkele jaren een trend waarneembaar is waarbij eisen ten aanzien van de beheersing van Duits in kwalificatiedossiers worden gereduceerd: zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin. De generieke verplichting tot examinering van het vak Engels voor niveau 4-opleidingen sinds 2012 wordt gezien als oorzaak van een versnelling van deze trend. Volgens veel docenten komt Duits daardoor in de verdrinking en wordt het onderdeel in de zogenaamde vrije ruimte veel minder aangeboden en gekozen. Het lijkt erop dat het onderwijs in het Duits onbedoeld het slachtoffer wordt van wijzigingen in de wet- en regelgeving. Dit zou een zeer ernstige ontwikkeling zijn. Immers: het belang van de beheersing van de Duitse taal voor de uitoefening van een groot aantal beroepen is vanuit een economisch perspectief - Duitsland is verreweg onze grootste handelspartner! – onomstreden.

De Lerende Euregio stimuleert sinds ruim 15 jaar grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Duitse scholen voor middelbaar beroepsonderwijs in de Euregio Rijn Waal. De centrale doelstelling van deze samenwerking is het overdragen van Euregionale competenties aan jongeren in opleiding, zodat ze aan beide kanten van de grens kunnen werken met collega's, opdrachtgevers en klanten. Competenties op het gebied van de taal en de specifieke bedrijfscultuur van het buurland zijn daarbij essentieel. Sinds september 2012 werkt de Lerende Euregio nauw samen met partners die op landelijk niveau werken aan het versterken van de positie van de Duitse taal en cultuur.

De Lerende Euregio heeft KBA Nijmegen opdracht gegeven onderzoek te verrichten naar (ontwikkelingen in) de positie van Duits in de kwalificatiedossiers in het mbo.

Onderzoeksvragen zijn:

1. In hoeverre is er sprake van een kwantitatieve reductie in het voorkomen van Duits als (tweede) moderne vreemde taal in de bestaande kwalificatiedossiers van afgelopen jaren en de herziene kwalificatiedossiers?
2. In hoeverre is er sprake van een kwalitatieve reductie in het niveau van de taaleisen van Duits als (tweede) moderne vreemde taal in de bestaande kwalificatiedossiers van afgelopen jaren en de herziene kwalificatiedossiers?
3. In welke mate zijn eventuele veranderingen in de herziene kwalificatiedossiers ten aanzien van Duits als (tweede) moderne vreemde taal herleidbaar tot onderliggende beroepscompetentieprofielen?

In deze managementsamenvatting worden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek op een rij gezet.

Zie www.lerende-euregio.com voor de uitgebreide versie van het onderzoeksverslag.

Conclusies

De analyse van (ontwikkelingen in) de positie van Duits als (tweede) moderne vreemde taal in de kwalificatiedossiers van het mbo levert onderstaande resultaten op.

Kwantitatieve reductie van Duits?

De vraag of er sprake is van een kwantitatieve reductie van het voorkomen van

Duits als (tweede) moderne vreemde taal in de kwalificatiedossiers moet bevestigend worden beantwoord. De reductie kan worden getypeerd als fors.

De reductie wordt vooral veroorzaakt doordat taaleisen zijn vervangen door Engels als verplicht vak of doordat de taaleisen in zijn geheel zijn komen te vervallen in bepaalde kwalificatiedossiers. De herziening van de kwalificatiedossiers heeft geleid tot een nog veel grotere kwantitatieve reductie van Duits als (tweede) moderne vreemde taal. Aan dit aspect van de herzieningsoperatie lijken eerder overwegingen van technisch-organisatorische aard ten grondslag te liggen dan inhoudelijke.

Kwalitatieve reductie van Duits?

De analyses op de bestaande profielen wijzen op een beperkte kwalitatieve reductie van het Duits. Daar staat tegenover dat slechts twee van de herziene kwalificatiedossiers een beschrijving van de ERK niveau-aanduidingen bevatten. Met name op grond van het laatste kan geconcludeerd worden dat ook in kwalitatieve zin sprake is van een stevige reductie.

Verankering herziene kwalificatiedossiers in beroepscompetentieprofielen?

Veranderingen in de herziene kwalificatiedossiers zijn in de helft van de gevallen verankerd in de bcp's. Daarbij is, redenerend vanuit het voorkomen in de bcp's, steeds sprake van een onterechte reductie van Duits als moderne vreemde taal.

Beschouwing

De reductie van het Duits spoort dus in veel gevallen niet met de eisen die aan beroepsbeoefenaren gesteld worden. Het zijn de sociale partners in de branches die verantwoordelijk zijn voor het opstellen en onderhouden van de beroepscompetentieprofielen en die gezamenlijk met het onderwijsveld in samenspraak met de KBB's dienen te borgen dat de kwalificatiedossiers in voldoende mate aansluiten bij de beroepscompetentieprofielen. Het standpunt van de minister van OCW verwoord in een brief op vragen van de vaste Kamercommissie (13 februari 2013), is dat zij het belang van Duits niet onderschat, maar dat het aan het bedrijfsleven zelf is om dat belang aan de orde te stellen. Geconcludeerd kan worden dat dat laatste kennelijk niet altijd gebeurd is. Het is moeilijk voorstelbaar dat het bedrijfsleven het belang van het Duits niet zou hebben onderkend of onderschreven en dat er andere prioriteiten zouden zijn gesteld.

In dat licht plaatsen we bijvoorbeeld opmerkingen van werkgeversvoorman Bernard Wientjes (VNO-NCW). Hij sprak tijdens een politiek ontbijt van de Actiegroep Duits op 17 april 2013 zijn verbazing uit over de verwaarlozing van een voor het Nederlandse bedrijfsleven zo belangrijke taal. *'Duitsland is veruit de belangrijkste handelspartner van Nederland. Nederland heeft bijvoorbeeld een enorme toeleveringsindustrie voor de Duitse auto's'*.¹

Ook minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans onderschrijft het belang van Duits. In een interview in de Duitse krant 'Die Welt' zegt hij dat Nederlanders de Duitse taal beter moeten leren beheersen als we de betrekkingen tussen Nederland en Duitsland willen behouden.²

Onderzoek naar het belang van Duits als moderne vreemde taal bevestigt dat Duits vanuit economisch perspectief voor bepaalde werkvelden of beroepen onomstreden is (vgl. onder meer Frietman e.a. (2001)³. Recent en breder onderzoek ontbreekt echter en dat is gezien de genoemde constatering wel gewenst. Van belang is te onderzoeken wat de betrokkenheid en rol van de sociale partners bij de totstandkoming van de herziene kwalificatiedossiers is geweest.

Een goede onderbouwing van het belang van Duits voor bepaalde werkvelden of beroepen zou kunnen worden gegeven door onderzoek naar de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte in de grensregio.

Om de aansluiting van het Duits met de beroepspraktijk ook in de toekomst te borgen wordt door de partners van de Lerende Euregio momenteel gewerkt aan het ontwikkelen van twee keuzedelen Duits in de herziene kwalificatiestructuur. Het betreft Praktische redzaamheid in de beroepscontext (beheersingsniveau A2) en Zelfstandig taalgebruiker in de beroepscontext (beheersingsniveau B1). De ontwikkeling van de keuzedelen gebeurt in samenwerking met de verantwoordelijke KBB's. De uitkomsten van dit onderzoek vormen een belangrijke basis voor verdere discussies met de stakeholders in het beroepsonderwijs om die keuzedelen ook daadwerkelijk te realiseren.

Voetnoten:

- 1 <http://www.duitslandweb.nl/dossiers/overzicht/duits-op-school/mbo>
- 2 <http://www.welt.de/politik/deutschland/article110905029/Die-Hollaender-sollen-mehr-Deutsch-reden.html>
- 3 Frietman e.a. (2001). *Behoeft aan kennis van vreemde talen in Nederlandse en Duitse bedrijven in de grensregio Nederland-Duitsland*. Nijmegen: ITS

www.lerende-euregio.com

Mede mogelijk gemaakt door

Unterstützt durch

Ministerium für Wirtschaft, Energie,
Bauen, Wohnen und Verkehr
des Landes Nordrhein-Westfalen

≡ provincie
Gelderland

INTERREG - Grenzregionen gestalten Europa
Europäischer Fonds für Regionale Entwicklung der Europäischen Union
INTERREG - Grensregio's bouwen aan Europa
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie

Provincie Noord-Brabant

www.deutschland-nederland.eu

